

I. D. Șerban își edemitează ideea tematică care, așa cum am mai spus, ar fi putut oferi un potențial de mare valoare teatrală.

Nu știm dacă Mircea Avram a intenționat efectele parodice, zgometoase; regia lui pare să se fi antrenat cu bunăvoință în această direcție, solicitând cu dinadinsul risul. Și se ride, e adevărat, dar se ride ca la circ. Copiii iubesc circul. Impresia de parodie o emană de fapt însuși jocul actorilor, obligați să-și întinerească ființa cu prea mulți ani: cu toate eforturile machiorilor, pe scenă nu evoluau niște copii naivi sau entuziaști sau purtători de inimi curate ci tăciși și mămici veritabile jucându-se de-a copilăria. S-a comportat natural și cu talent, episodice, Aura Andrișoiu, în rolul Gherghinei. Restul trupei n-a salvat, prin sonoritate, impresia de obosală. Mihai Constaulescu, în rolul primarului, a realizat — un... fiasco, iar Geneveva Preda, fără egal în teatrul radiofonic, de data aceasta, în ipostaza lui Tănase, ne-a

convins că neglijează cucerirea unor inedite registre dramatice din teatrul pentru adulți. Nu intenționăm să afirmăm că textul lui I. D. Șerban își găsea un echivalent scenic superior dacă Mircea Avram apela la pionieri autentici, de talent, din numeroasele cercuri școlare de teatru din Capitală. Teatrul profesionist își are menirea lui.

Eforturile Teatrului „Creangă” de a exprima vârsta mirifică a copiilor sînt handicape încă. În timp ce în provincie, numai la Piatra Neamț, de pildă, scena pentru tineret și copii impune performanțe unanime de care bucurăse anul indiferent la turism este văduvit, Teatrul „Ion Creangă” își permite luxul să amine elipa „ripei de aur”. Or, pionierii nu vor să cultive ripile cu meri pădureți, ci cu mere de aur. Idealul lor rămîne rîpa de aur.

Paul Tutungiu

Profil în actualitate

Teatrul din Tg. Mureș

Așa cum am nădăjduit cu toții, mutarea în casă nouă înseamnă pentru harnicul și dăruitul colectiv din Tg. Mureș trecerea la o altă etapă de activitate. Între zidurile unui nou și splendid edificiu se instalează un nou și creator mod de a gândi și de a face teatru. Colectivul teatrului din Tg. Mureș și-a aflat în sine puterea de a-și revizui, în mod responsabil, zestrea trecutului, de a renunța la rutină, de a începe cu adevărat o altă viață, în care să poată fi dezvoltate toate valorile dobîndite aici de-a lungul anilor.

LA SECȚIA ROMÂNĂ

După spectacolul *Puterea și Adevărul*, asupra cărui s-a referit pe larg revista noastră*, Gh. Harag montează acum tot cu actorii secției române *Procesul rebelilor de pe „Caine”*, patetica dezbateră despre adevăr și responsabilitate a lui Herman Wouk. O reprezentație bărbătească, cu un timbru grav, de o tulburătoare intensitate. Montarea evidențiază capacitatea ansamblului de a adera la o idee majoră, realizînd o comunicare angajată pasionată cu spectatorii, cu rigoare profesională, cu o gradație sigură, bine marcată. În decorul deosebit de simplu și de sugestiv în măreția sa spectaculară (Romulus Penes), mon-

tarea se bizuie în întregime pe o bună îndrumare a actorilor. Fiecare interpret se străduiește să susțină pe parcursul evoluției emoționale a ideilor un micorecital de virtuozitate. A excelat Ștefan Sileanu (avocatul apărării), jucînd cu farmec, cu inspirație „lovituri” de teatru, date cu un calm imperterabil, cu ușoară tentă ironică și aparentă detașare. Bătos și agresiv, străduindu-se să apară ca un gentleman, ca un om superior și reținut, Ion Fiscuteanu a dezvăluit cu temperamentul său bine cunoscut, cu fine nuanțe, semnele de demență ale locotenentului Queeg. Mihai Gingulescu a descris cu sobrietate adevărul locotenentului Maryk, iar Vasile Vasiliu, Emil Mureșan, Cornel Popescu și Constantin Săsăreanu au fost martori hotărîtori în acest strălucitor proces, fiecare realizînd din cîteva replici un portret viabil.

Paralel se joacă *Un asasin ciudat*, piesă autohtonă de factură polițistă, cu un pronunțat caracter educativ, lansată aici în premieră pe țară. Atît regia (Nicolae Searlat), atît la finisarea mijloacelor expresive, cit și scenografia îngrijită (Gheorghe Szakaes) mărturisesc o muncă elaborată cu talent. Cei doi autori, debutanți în serisul dramatic, Nicolae Ștefănescu și Camil Șerban, și-au propus — într-o acțiune pigmentată cu toate ingredientele specifice genului: crimă, mister, groază — să acuze în numele oamenilor cinstiți și omenoși, pe „asasinul ciudat” al

*) Teatrul nr. 11/73.

zilelor noastre al cărui nume poate fi: complicitatea, însinuarea, minciuna, delațiunea, delapidarea etc. Montarea subliniază fa imagini scenice convingătoare, fluent, cu misterul bine dozat și bine păstrat pînă în final, cu pitorese și autenticitate, cu gravitate și cu umor, ideile piesei. Și această reprezentare evidențiază din plin calitățile actorilor, omogenizarea ansamblului pe coordonata unui joc spontan, sincer, direct, cenzurat cu luciditate. Am admirat încă o dată capacitatea interpretilor de a realiza efecte „turi” în stil polițist, accesibil, fără a depăși vreodată măsura. Din nou, Ștefan Sileanu într-o admirabilă compoziție de umor gros; Zoe Muscău, acrită de ampla registru, acuză cu autenticitate și vitalitate debordante, într-un portret de o mare savoare și plasticitate, mitocănia, agresiunea, vulgaritatea unei femei obraznice și acaparatoare. Pitorese amuzante și interpretările date de Iolanda Dain (Eugenia Roșca) și de Al. Făgărășan (François Hrisovelidis). Sensurile grave ale piesei au fost slujite cu inteligență și sobrietate de Constantin Anatol și Constantin Doljan. Precizie și dăruire profesională, au demonstrat, în foarte scurtele lor apariții, Valentina Iancu și Ana Nagy Scarlat.



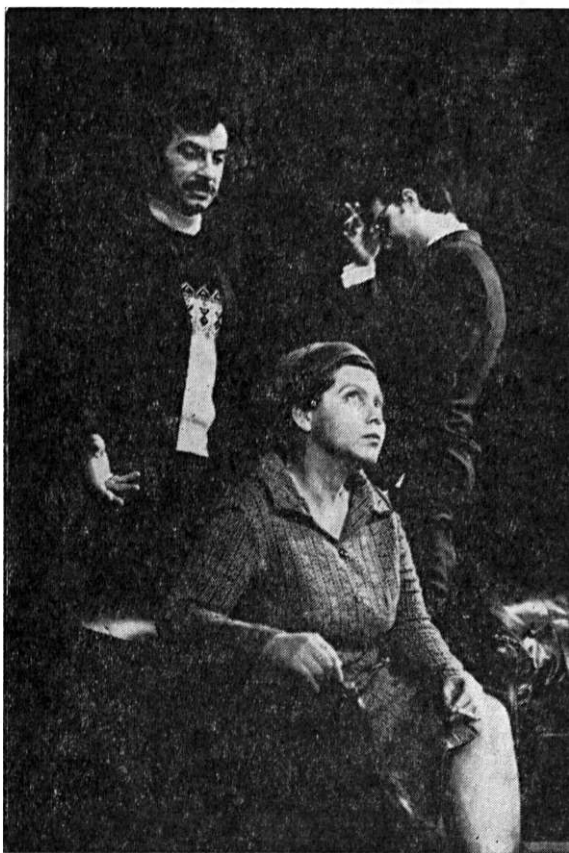
Ștefan Sileanu și Mihai Gingulescu în „Procesul rebelilor de pe „Caine” de Herman Wouk

Ștefan Sileanu, Zoe Muscău și Constantin Doljan în „Un asasin citad” de Nicolae Ștefănescu și Camil Șerban

LA SECȚIA MAGHIARĂ

În opere dramatice diferite ca stil, în fața unor roluri complexe, pe diverse cimpuri de desfășurare — de la Gorki la Bulgakov și pînă la Barta Lajos — actorii secției maghiare au răspuns diferitelor intenții regizorale potențînd la maximum calitatea interpretării unor multiple caractere, cu toate nuanțele de intensitate, de timbru, de ritm. Semnate de regizori diferiți, *Iubire, Vilegiaturistii* și *Molière* aparțin — în pofida deosebirilor de expresie — aceleiași atitudini contemporane înnoitoare, specifice celor mai izbutite creații ale scenelor noastre.

Iubire (modesiă melodramă cu accente satirice, scrisă de Barta Lajos la mijlocul veacului), pusă în scenă de Gh. Harag, în decorul Floricel Mălureanu, reprezintă un spectacol de referință privind atitudinea creatoare a regizorului, forța lui de a propune o nouă lectură a unei dramaturgii mai vechi. Montarea aceasta mi s-a părut una dintre cele mai frumoase din ampla fișă de creație a lui Gh. Harag (regizor care ne oferă, cu o ritmicitate și cu o consecvență demnă de stîmă întregii bresle, cite o surpriză sau chiar două pe an). Explorînd substanța piesei, urmînd firul sugestiei ei de „joc vesel în tristețe și trist în veselie”, amplificînd pînă la ultima consecință și limită posibilă atitudinea ironică a autorului față de lumea anacronică, lipsită de orizont, a micilor funcționari de la începutul secolului, ale căror ambiții și aspirații se reduc la aranjarea cit mai favorabilă (prin măritișul odraslelor lor) a situației lor materiale precare — Harag a compus un spectacol stră-





Toth Tamas, Csorba Andras, Bacs Ferenc și Tancsi Bella în „Vilegiaturistii” de Maxim Gorki



Illyes Kinga și Lohinszki Lorand în „Molière” de Bulgakov

lucitor, de o uimitoare frumusețe, cu sensuri noi și semnificații ample, cu nebănuite rezonanțe tragicomice. Mutată în alt registru, epurată de balastul amănunțelor naturaliste, melodramatice, piesa se oferă generos compunerii unui univers kaffian, dar cu contururi de Chagall, în care nu se pierde esența: tendința critică, adevărul sentimentelor. Cu frământări și trăiri paroxistice, lumea scenică imaginată de Harag trezește concomitent și risul și plînsul și condamnarea și compătimirea pentru ridicolul absolut al manifestărilor absurde, al modului cum își consumă ea la intensitate maximă resursele ei sentimentale, patimile ei, iubire, trădare, ură, gelozie. Spectacolul impune, într-o omogenitate stilistică fără fisură, o suită de momente antologice, de o stranie frumusețe și de o profesionalitate exemplară. Un spectacol care,

descompus în factorii lui esențiali: decor, regie, interpretare, plastica expresivă a construcției scenice — realizată cu o simplitate revelatoare — oferă un amplu material de studiu, de dezbatere, pe ceea ce ne place să numim cultura spectacolului.

Și „veteranul” Nicolae Tompa (cărui a se datorase propulsarea în circuitul nostru teatral a multor montări gorkiene) s-a arătat de cis în *Vilegiaturistii* să exploreze substanța acestei piese într-o nouă lumină. E evidentă tendința de a trata cu incisivă ironie, cu sarcasm, frământarea sterilă a intelectualității ruse prerévolutionare, individualismul ei exacerbant. A fost amplificată sugestiv, cu bogate nuanțe comice și dramatice latura satirică a piesei, frenezia înconștientă în care se complice personajele, dramele lor false, elanurile și deznădejile, entuziasmul și renunțările lor, care se aprind și se sting ca niște focuri de artificii, lamentările lor penibile. Montarea subliniază cu ingenioase soluții și o bogăție de detalii scenice semnificative, metafora piesei, atmosfera de vacanță, fiind exagerat veselă, fiind exagerat tristă, în care trăiește permanent eroii. Există în această montare, foarte frumos evidențiată, disperarea surdă a unor oameni care încearcă să-și umple golul vieții cu o luptă sterilă de principii. Ca într-o armonioasă simfonie, în care fiecare instrument își are partea lui solistică și partea lui de acompaniament, au fost realizate jocul de relații complexe pe care le impune această frescă socială. Actorii, în ansamblu, au dat aici înțreaga măsură a virtuozității lor compoziționale.

Spectacolul cu piesa *Molière* înscris prezenta tinărului regizor Dan Micu ca un fapt pozitiv de infuzie tinerească, de înnoire stimulatorie și pentru colectivul acestei secții. Purtind încă pecetea obsesiilor sale artistice (o risipă de fantezie, brodarea strălucitoare pe canavaua dramatică a unor momente nu totdeauna necesare, esențiale, dar frumoase în sine, multă culoare și agitație scenică, trecerea personajelor prin nenumărate uși, așezate la toate nivelurile scenei) acest spectacol se remarcă prin virulența mijloacelor cu care sînt acuzate fanatismul religios „cabala bigoților”, legătura dintre Regele Soare și reprezentanții ridiculizați ai bisericii. Mai puțin relevante sînt, în reprezentarea tinărului Dan Micu, implicațiile morale și sociale ale acestei „cabale” asupra eroului lui Bulgakov. Drama artistului, destinul său nefericit, cuprind în text mult mai multe gânduri și trimiteri decît ne oferă montarea. În ciuda nivelului său artistic de ținută, de o evidentă teatralitate și spectaculozitate, de o interesantă trimiteră spre fabulosul din „*Maestrul și Margareta*”, s-au pierdut amănunțe și accente dramatice importante, culoarea și suflul emoțional propriu acestui text. Actorii au urmat gîndul curajos al regizorului, cu toate inconsecvențele sale, cu impresionantă fidelitate, fructificînd pe suportul acumulărilor tradiționale ale științei de întruclupare a unui caracter și cîștigurile dobîndite în noua școală

teatrală, disponibilitatea spre mobilitate, spre mișcarea dinamică, spre trecerea rapidă de la o stare la alta. Surprinzători în supletea și grația, sugerind imponderabilitatea, cu care s-au mișcat și au evoluat în scenă personalitățile reputeate și consacrate ale scenei maghiare: Illyes Kinga, Lohinszky Lorand, Tanai Bella, Toth Tamas. Aceiași actori au realizat solide și memorabile compoziții în registrul tragi-comic — în *Iubire* și în *Vilegiaturistii*. Credința că actorii sînt coloana de susținere a teatrului ne-a fost împărtășită și de Szamosy Cornelia (la fel de bună și de expresivă în *Maria Lvovna — Vilegiaturistii* — ca și în *Nelly — Iubire*); de Csorba Andras, excelent în avocatul Basov; de Ferenczy Csongor (desfășurînd în fanaticul Bartolomeu — *Moliere* — ca și în *Vlasz — Gorki*, paleta talentului său viguros); de Baes Ferenc, de Erdős Irma, de Farkas Ibolya, de Gyarmati Istvan și de Szabo Duci, de Magyar Gergely și de toți ceilalți interpreți, angajați să primească prin stil și concepție artistică aerul necesar respirației contemporane a teatrului.



MATINEE LA STUDIO

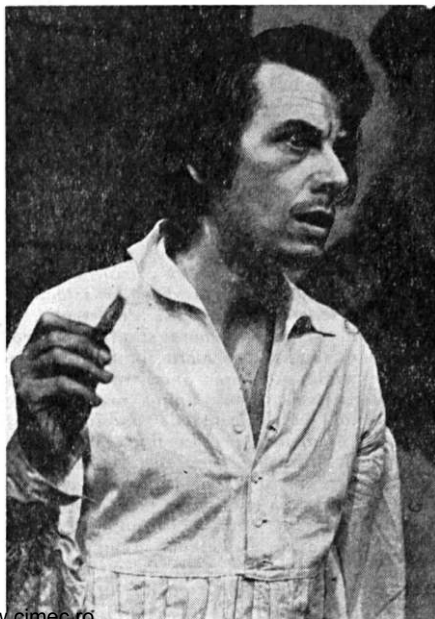
În programul artistic al noii conduceri din Tg. Mureș intră și folosirea în mod creator și eficient a Studioului. Tuturor actorilor le este aici deschisă, perspectiva punerii în valoare a talentului lor, a perfecționării profesionale, a realizării unor roluri mult visate. Tradiția recitalurilor instaurate de mai mulți ani la secția maghiară s-a extins acum și la secția română. Conducerea teatrului acordă tot sprijinul acestor manifestări, asigurînd condițiile propice, îndrumarea regizorală, asistență scenografică, afirmării plene a aspirațiilor individuale.

Am văzut pe cocheta miniscenă a Studioului evoluînd doi actori: Fana Geică și Ferenczy Istvan, în două partituri de substanță; monodrama lui Kocsis Istvan — *Amurgul lui Bolyai Ianos* și *Premiera* de John Cromwell. Recitalul Fanei Geică ne-a oferit un elocvent prilej de a urmări evoluția profesională, capacitatea acestei actrițe de a-și reînnoi mijloacele de expresie. Am surprins cu interes cum interpreta a comunicat sentimentul tragic al eroinei lui Cromwell dinăuntrul întregii sale ființe, fără adaosuri exterioare, într-o simplitate directă, plină de forță, dînd fine nuanțe distinctive unor diverse și complexe stări sufletești.

După o minuțioasă și superbă compoziție, realizată în Riumin (*Vilegiaturistii*), și după Charles de la Grange (*Moliere*), l-am văzut pe Ferenczy Istvan desfășurînd în eroul lui Kocsis întreaga gamă a amplului său registru interpretativ. Cu inteligență, cu sensibilitate, cu temperament, cu gesturi și atitudini expresive (demonstrînd o excelentă condiție fizică, menținută într-un continuu antrenament), cu nu joce complex de întrebări și răspunsuri, alternaînd cînd expresii violente, cînd subtile între-

Cele două ipostaze ale personajului Fanny Ellis din „Premiera” de John Cromwell, în interpretarea actriței Fana Geică

Ferenczy Istvan în „Amurgul lui Ianos Bolyai” de Kocsis Istvan



riorizări, Ferenczy Istvan a întrupat emoțional, la proporții simbolice, avaturile și personalitatea lui Ianos Bolyai, angajat de autor să apere, într-o singulară și majoră dispută filozofică și polemică, ideea calității omului, a rostului său în lume și în destinul umanității.



La temelia rezultatelor cu care se mîndrește astăzi colectivul țîrgumureșean stă o cantitate de muncă cu totul neobișnuită: în zece luni, 16 premiere. Raportată la numărul restrîns de actori de care dispune la ora actuală teatrul, dinamica unei astfel de activități atinge fără echivoc, domeniul performanțelor. Iar dacă numim și cîteva din titlurile acestor premiere, ne vom da seama că a pomeni despre „un maraton al creației” nu înseamnă deloc a ne juca cu vorbele. Cei 27 de actori (16 femei și 11 bărbați) slujitori ai secției române au realizat, deci, în această stagiune — din octombrie pînă la începutul lui aprilie — pe scena mare: *Puterea și Adevărul*, *Quadratura cerului*, *Pogoară iarnă*, *Un asasin ciudat*, *Procesul rebelilor de pe „Caine”*, iar la Studio, *Premiera*. La secția maghiară s-au reprezentat: *Cine ucide dragostea*, *Vilegiaturistii*, *Iubire*, *Molière*, iar la Studio, *Jurnalul unui nebun*. În curînd, secția română va oferi publicului în regia lui Dan Micu, *Diogene, cîinele*, iar secția maghiară, în regia lui George Harag, *Tragedia omului*.

A putea spune, la sfîrșitul lui martie, că numai în primul trimestru al anului 1974 s-au realizat (cu aceste lucrări dificile) 50% din numărul de spectacole înregistrate în întreg anul 1973 este realmente un motiv de mîndrie. În acest context, nu putem să nu subliniem și răspunderea care a însoțit procesul unei astfel de munci istovitoare, efortul de a oferi cantității și girul calității artistice. Împărțîșim întru totul părerea directorului Iuliu Moldovan că: „*un asemenea ritm de muncă ar putea duce la șablonizare, la automatizarea actului de creație, la imposibilitatea de a elabora științific un rol, de a oferi condiția necesară unui actor pentru un studiu temeinic, lărgirea registrului său interpretativ, presupunînd neapărat o perioadă mai îndelungată de aprofundare și cizelare*. Asemenea performanțe pot realiza, fără riscul rutinizării, doar actorii de excepție. Dar, cîți asemenea actori există în colectivele noastre din provincie? Ei pot fi numărați pe degete. Atunci? Situația presantă, imposibilitatea de a relua vreun spectacol din trecută stagiune (atrăși de mirajul altor meleaguri, de la secția română au plecat un număr mare de actori): dorința de a oferi

publicului nostru credincios care și-a sporit odată cu numărul și exigența și bineînțeles și curiozitatea de a vedea, probabil, nu numai cum sînt interioarele noilor noastre clădiri, dar și ce se petrece pe scena noastră în această stagiune importantă — închinată celor două mari evenimente — A XXX-a aniversare a Eliberării și Congresul al XI-lea al Partidului, ne-au determinat să dăm tuturor actorilor credit și să le cerem a-și uni însușirile (știute ori numai bănuite) cu efortul de a se autodepăși. Increderea nu ni s-a dovedit deșartă”.



Da. Cele șapte spectacole pe care le-am văzut la Tg. Mureș au avut toate și, după părerea mea, acoperirea în aur a calității. Aici nu a contribuit însă numai devotamentul și entuziasmul actorilor care au răspuns și afectiv și profesional la cota cea mai înaltă a talentului lor. Aici au lucrat într-o strînsă colaborare un mînunchi de cinci regizori: Nicolae Tompa, Gh. Harag, Constantin Anatol, Dan Micu, Nicolae Scarlat. Avîndu-i la un moment dat în schemă sau permanent la dispoziție pe acești regizori c ușor (pot zice unii) să realizezi și spectacole multe și de calitate. Dar nu numărul mare și calitatea fiecărui regizor în parte a dus, aici, la Tg. Mureș, la apariția seriei de spectacole de înaltă ținută pe care le avem în vedere. E vorba aici, de un *mod unitar* de a gândi teatrul, de supunere a fiecărei personalități regizorale unui tel comun — procesului dirijării armonioase și continue a creșterii întregului colectiv, spre o activitate artistică egală și constantă.

Înscrise în zona teatrului ce caută să deschidă căi noi pentru afirmarea unui stil contemporan, să stabilească noi relații cu publicul, toate spectacolele pe care le-am văzut la Tg. Mureș manifestă — dincolo de originalitatea, mai mult sau mai puțin evidentă, în concepție — o aplicație profesională — regizorală, actoricească și scenografică — impresionantă.

Cu asemenea potențial artistic, cu regizori autorizați — prin experiență și înzestrare indiscutabilă —, cu o direcție estetică decurgînd din obiectivele majore ale realității, colectivul Teatrului din Tg. Mureș își poate pretinde, pe bună dreptate, un loc fruntaș în ansamblul mișcării noastre teatrale, ceea ce desigur, e de natură să ne sporească interesul față de viitoarele sale realizări.

Valeria Ducea